

JAK SPRÁVNĚ ZABÍJET

Nicolas Ancion

Dauphin

VZPOURA V BRUSELU

Náraz světla rovnou do zorniček. Šíp vystřelený zářivkami do rozbolavělého oka. Sundali mu pásku, ve světle se stařec rázem probral. Mrká, vraští obočí, rád by si protřel víčka, má však ruce připoutané vzadu k židli.

Nohy také.

Bojí se. Strach mu stoupá od nohou vzhůru jako mravenec po cukrové třtině. Napíná zápěstí, vzepře se v kotnících, nic se nehne. Říká si, že se mu něco zdá, ale sám té myšlence nevěří. Zavře oči, otevře: pořád to tu všechno je. Jako ve zlém snu.

Přesněji řečeno jsou tu ti dva, stojí před ním. Dva mladíci v džínách, košilích bez límce a s tvářemi feťáků. Peněženku už mu jistě sebrali, měli dost času prohrabat mu kapsy, zatímco byl v bezvědomí. Stojí necelý metr před ním, zločinecky se usmívají a vypadají úžasně spokojeně. Jako by je přímo blažilo vidět ho, jak se potí. Jako by jim dělalo radost, že ho tady mají spoutaného na kuchyňské židli.

Ten menší, mladík s mastnými kudrnatými vlasy, popošel o krok blíž. V ruce má fotoaparát, jeden z těch moderních přístrojů velikých jak televizní přijímač. Namíří objektiv, stařec chce uhnout, ale pozdě, šlufl! a blesk ho přiměl znovu zavřít oči.

Zase je otevřel. Nic nevidí. Všechno je rudé, bílé, rudé.

Příliš bílé, příliš rudé. Slyší několikrát další „šlufl“, ale ty dva nevidí.

Je oslepený.

Vhodná chvíle celé si to probrat.

Pokud si vzpomíná – a paměť už není jeho nejsilnější stránka, začala selhávat chvíli před prostatou, už je to dlouho –, tedy pokud si vzpomíná, přijel do Bruselu vlakem, expresem Thalis, na Jižní nádraží. Tajemník mu řekl, že ho na nástupišti bude čekat jistý Erik, mladý muž, který ho doprovodí do hotelu. Je to tajemníkův synovec, advokát – ještě pořád koncipient, ale advokát –, Brusel zná stejně dobře jako starý pán Balzaka a bude mu potěšením dělat mu příští tři dny průvodce. Stařec vystoupil z vlaku s trochu těžkou hlavou po láhvi Sauvignonu, na které si pochutnával cestou z Paříže do Bruselu. Sedmička, na hodinu a pětadvacet minut. Průměrně 8,8 ml na minutu, přesně dávka, po které člověku ztuhnou nohy a jde pomaleji. Sestoupil na peron z šedého mramoru, pohlédl vzhůru na novou kovovou klenbu. Strop budovy, vytvořený z ocele a skla a plný vlnovek a nýtování, byl vzrušivě krásný. Rád by se byl o svůj dojem podělil s mladistvou šedesátnicí, jež sestupovala za ním, ale už k němu s širokým úsměvem vykročil ten mládenec. Na sobě měl sako s poněkud krátkými rukávy, jak to mají rádi Angličané. Bude to nějaký Paul Smith, říkal si starý pán, nebo některý jiný z těch mladých, kteří nedokáží pokračovat v poutivé tradici anglických krejčích a jen se vytahují na

francouzské řemeslníky. Neměl tyhle výstřelky v oblékání vůbec rád, ale zdržel se před svým hostitelem poznámek. Mladík nicméně věděl, co se sluší, takže se představil. Jmenuje se Erik, bude se tu o něj starat. Starý pán advokátovi zdvořile potřásl nabízenou pravicí. Ano, cesta byla dobrá. Má štěstí, zdá se, že příští tři dny bude hezky. Potom ho Erik vyzval, ať jde za ním, na to se stařec dobře pamatuje. Vzal jeho kufr a vyrazil – pro hostovy unavené nohy trochu rychle – k pojízdným schodům na peronu. Až potud je všechno jasné. Obrazy následují jeden po druhém a vzpomínky jsou plynulé. Mramor přešel v kouřovou šed', on se chytil pohyblivého držadla z černé gumy a nechal se vézt. Brusel, hlavní město Evropy! Když tu byl posledně, bylo jen jedním z článků ESUO a Euratomu. To bylo s Reginou, ještě dávno předtím, než umřela. To byli ještě mladí, přijeli sem oslavit dvaatřicet let manželství a uniknout z pařížských zmatků. Bylo to v květnu v osmašedesátém, studenti se tenkrát rozhodli domoci se pozornosti. Starý pán se však už dávno držel Dumarsaisovy devízy: „*Není nic pozoruhodného, co by stálo za pozornost.*“ Strávil tenkrát s manželkou dva báječné týdny střídáním kostelů s galeriemi, vernisáží s improvizovanými koncerty, slavnostních večerů s vysoce intelektuálními literárními seancemi. Teď už tu ovšem Regina nebyla, aby spolu s ním vystoupila z Thalysu, a jemu se ani trochu nechtělo obnovovat starou známost s lidmi, u nichž tehdy bydleli. Prá-

vě proto přijal návrh stálého tajemníka a dostal ubytování v hotelu Métropole, starém víc než sto let, na place de Brouckère.

Erik s kufrem přistál na zemi, pomohl Pařížanovi sestoupit z jezdících schodů. Teď půjdeme k parkingu, řekl Erik (*k parkovišti, procedil starý pán tiše mezi zuby*). Šel pak za mladíkem mezi sedícími cestujícími, hromadami kufrů a zavazadel, to si pamatuje. Z tlapačů se ozývalo hlášení, ve francouzštině, angličtině a vlámštině, té jemu tak protivné řeči, kterou musí při každé návštěvě ve vlasti čokolády a mlýnů vždycky přetrpět. Ještě že se v té zemičce ocitá vždycky jen jednou za třicet let. Evropa nakonec na tuhle mnohojazyčnost zajde, to je jisté, stačí ještě chvílku počkat. Babylon si buduje svou věž. Dělníci se nakonec servou o nástroje.

Vzpomíná si ještě, že se pokusil Erika dohonorovat. Mladík šel moc rychle, ztratil se mu z očí. Pak ho spatřil v dálce u jednoho východu a zrychlil krok, aby ho dostihl. Došel ke dveřím a ocitl se na chodníku naproti jakémusi obrovskému staveništi. Zřícené budovy, hlučící červené a oranžové jeřáby s těžkými zelenými a žlutými tlapami rypadel. Ale kde byl Erik? Možná ještě nevyšel z nádraží. Otočil se, že se vrátí dovnitř, ale těsně v zádech mu stál jakýsi mladý halama s kudrnatými černými vlasy a ledovým pohledem.

„Ani hnout, starouši, klídek.“

Opravdu se nepohnul ani nekřičel, nena-

řikal. Přímo vedle nich zastavila s příšerným zaskřípěním pneumatik malá dodávka. Na ústa se mu přitiskla ruka, dostal ránu do hlavy. Ztratil vědomí, jako když se nad ním zavře voda. Tady jeho vzpomínky končí. A teď sedí omámený a připoutaný ke kuchyňské židli na nějakém neznámém místě. Otevřel oči. Bolí to. Ti dva jsou pořád tady, prohlížejí si ho, jako kdyby měli z paměti namalovat jeho portrét. Pohlédl doleva: knihy. Doprava: také knihy. Od podlahy až ke stropu, do výšky víc než tři metry, hory knih. Nejrozličnějších druhů a velikostí. Encyklopedie, kuchařky, životopisy. Všude kolem. I na podlaze. Šlape se po nich, je možné se do nich i zabořit. Jsou vidět jen jedny dveře. Ve zdi napravo, za haldou banánových krabic zrecyklovaných v příležitostnou knihovnu. Starý muž i přes svůj už vadný sluch slyší auta ujíždějící po dláždění, přichází to odněkud zezadu, ne přímo zpoza jeho zad, ale nejspíš z okna někde za ním. Slyší je řadit, brzdit, přidávat plyn, je tam zřejmě blízko křižovatka. Pohlédne zpátky na své vězňatele. Ten větší přistoupil blíž, v ruce drží slovník. Je to Malý Larousse z roku 2001, s květinou na obálce a dosud v ochranném plastovém obalu. Mladík ho třímá v dlani jako kyj. Pokročí rychle dopředu, zvedne paži, rozmáchně se. Uhodí mě, myslí si stařec. Zavře oči a stiskne silně víčka, aby ránu necítil.

***

Se starejma je ten problém, že je nejde vláčet moc daleko. Myslím jako rukojmí. Vysvětloval jsem to Pierrovi od začátku. Dlouho nevydržeš, nejsou dost odolní, kvůli měchyři a vůbec všem těm věcem. A takovej akademik, to je vzdycyky stařec. Zřejmě je přijímají do farchy podle stupně degenerace buněk a potíží s pohybem. Dlouho jsem si dokonce myslel, že než je vezmou do party, musí podstoupit nějaký spánkový testy, ale Pierre mi vysvětlil, že v tom věku je to normální. A Pierre se v tom vyzná, protože než se dal na nezaměstnanost, dělal v jednom hospicu. Ale to je jedno, pokud jde o mě, kdyby mi kámoši usínali, když mluvím do mikrofону, to by mě štvalo. Fakt je, že na tom jejich Parnasu už to není mluvení, jen blábol. A mazání medu kolem huby. Každěj doufá, že se mu to jednou vrátí. Nebo jeho rakvi. Protože *Nesmrtelní*, jak známo, nemakaj pro svý vlastní ego, ale pro potomstvo. Nebo pro „červstvo“, co my víme.

Člověk si nejspíš zvykne na všechno, může bejt, ale mě tohle bratrstvo chrápalů, co se horoko těžko proberou, aby po proslovu zatleskali nebo vykašlali z huby protězu, stejně pěkně šte.

Akademiky, jak už vám jistě došlo, zkrátka v srdci nenosím. Abych to řek jasně, jednoho jsem teda nes, jedinkrát v životě, ale v pytli, vomotanýho pětadvacetimetrovou prodlužovačkou a s hubou zacpanou pingpongovým míčkem. Stálo to za fotku a taky jsme jich hro-

madu udělali. Hlavně já, protože jsem vyučený fotograf. Cvakat, blejskat, pleskat, to při zásazích dělám já. Tentokrát jsem fotil Polaroidem. Ten je pro noviny lepší, nikdo nemůže tvrdit, že jde o nějaký trik nebo zmanipulovanou informaci.

Ujali jsme se toho stařešiny na Jižním nádraží. Ňouma v hubertusu, troska, jenjen dodělat, učiněná zřícenina, žalost pohledět. Nikdo na něj vostatně ani nepohlížel. Tak jsme ho praštili, abysme už na něj taky nemuseli dál koukat. Když jsem se na něj rozmáchnul tím pendrekem, měl jsem trochu nahnáno, říkal jsem si, že by to mohlo šeredně skončit, že bych ho tou řachou nemusel jen na chvilku uspat, ale srovnat mu encefalogram třeba taky nadobro. Přesto jsem ho bouchnul, ne moc silně, a chlápek se nám poroučel. Šoupli jsme ho do dodávky a vymázli, nikdo si ničeho nevšim. Ten advokát, co ho doprovázel, byl už mimo provoz. Věděli jsme, že až se v rychlíku někde mezi Mons a Lille probere nahej na záchodě, bude marně hledat doklady, sakrovat, dovolávat se všech svatejch a nevím jakějch jinejch pověr, a než bude moct nahlásit ztrátu svýho akademika, nejdřív bude muset přesvědčit nádražáky, že není úplnej magor. Obzvlášť jestli padne na konci tunelu na kontrolora velkobritský národnosti. Bez jízdenky, před sebou jednojazyčného Anglána, to může rovnou skočit pod vlak.

Klidňanko jsem zamířili k bulváru. K Lemonnierovu, takže ne daleko, dokonce i pěšky by

to nebylo víc jak deset minut. Tam je náš bejvák, na bulváru Lemonnier ve skladu jednoho bukinisty, v patře. Ráj myší, království slov, který už nebude nikdy nikdo číst, noční můra autorů. Vždycky mě fascinuje, jaký kvanta knih končí ve stoupě. Celý tuny, a to nepřeháním, ve sklepích a zadních místnostech antikvářů jsou jich doopravdy tuny. Spousta sajrajtu je už i na policích přístupnejch zákazníkům, ale vzhledu, tam teprve narazíte na tu pravou žumpu. V okruhu necelých sto metrů okolo náměstí Annessens najdete všechno, co nehledáte: romány za pár šupů, cestovní průvodce tak pěkně spadlý z nákladáku, že se stránky vůbec neotevřely, *Černou řadu* ze všech období za míň než balíček žvejkaček. Je to rejdiště čtenářů všeho druhu, potkáte tam maniaka žhavýho jen po harlekýnkách, stejně jako dědka, kterej listováním v *Stručnejch dějinách* ukájí na záchodě svý erotický sny inspirovaný Bellemarrovým knírem. Taky jsou tu náfukové, co kupují jen vzácnosti, rarity, celokožený vazby a signovaný výtisky; toxikomani, který si to přihasej s bednou dévédéček v podpaží a v míře svejch možností napomáhají svobodnému oběhu zboží. A všechno to putuje sem a tam bez ohledu na dvě řady zaparkovanejch autáků.

Když jsme dojeli k filozofický fakultě, Pierre šlápnul na brzdu a já si naložil pupkáče na záda. Váhu ten ranec kravin teda měl, to se muselo nechat. Jako kdyby tyhle vysloužilý pisálky krmili samejma husíma játrama a jitrnicema.

Cejtil jsem ty dvě patra v celým těle. Jsou to vypečený baráky, v těch místech. Před sto lety, v době, kdy náš dobrotivej král usekával paže negrům v srdci Afriky, byla Belgie druhou světovou mocností, hned za viktoriánskou Anglií, Lemonnierův bulvár se svejma panskejma barákama a stropama čtyři metry nad podlahou byl naše Champs Élysées. To mi běželo hlavou, když jsem se s tím bublinou vláčel do schodů a proklínal Leopolda Druhého s jeho fousama a Kongem plným misionářů. Ze vši koloniální pompy nakonec dneska zbejvaj baráky, který se nedaj vytopit a jsou tam ubytovávaný rodiny imigrantů. Měl jsem sto chutí upustit páru a dědka nakopnout, ale to bych si nepomoh, stejně byl v mrákotách. Každěj úsek schodů mi dával zabrat huř jak subjunctivy sloves na *-oir* a Lafontainovy *Bajky*, když jsem byl kluk. „Pravil jednu dub rákosu...“ Pierre otevřel dveře, uložil jsem bařtipána na starou dřevěnou židli. Pierre ho rozvázal a zase přivázal, za kotníky k nohám židle, za zápěstí zezadu k opěradlu. Vyndal jsem mu míček z pusy, sundal mu pásku z očí a začal ho lehkejma přátelskejma políčkama probouzet k životu. Vrátilo mu to barvu. Konečně otevřel oči.

***

Stařec po ráně Laroussem ani nemrkl. Sedí bez hnutí, záda jako podle pravítka. Ukážu těm zelenáčům, že odbojář něco vydrží, uklidňuje

se. Zažil jsem horší věci. Mám za sebou čtyři roky okupace, bojoval jsem a ještě loni jsem pochodoval za silnou a jednotnou Francouzskou republiku. Klidně ať mě znovu uhodí. Čekám.

Ale nic. Mladík mu hledí do očí. Stařec jemu také.

„Tak co, Pavlíku, jak se cítíme?“

„Nejmenuji se Pavel. Co ode mě chcete? Co má všechno tohle znamenat?“

„Neuděláme ti nic zlého,“ pokračuje týpek, „takový my nejsme. Jsme vtípálci. Komikové. Proto ti taky říkáme Pavlík. Je nám totiž putna, kdo ve skutečnosti jsi. Zajímá nás, co reprezentuješ. Kapišto?“

„Moc ne...“

„Nevadí, nakonec ti to dojde. V tvým věku je normální, že máš dlouhý vedení: krevní oběh už je pomalejší. Podíváme se, jak jsi vzdělanej. Baví tě to?“

„Ani ne...“

„To nevadí, povídám. Tvůj názor je nám dokonale ukradenej. Připravili jsme takovou hru a ty budeš hrát, ať se ti to líbí, nebo ne. Ať chceš, nebo nechceš, máš to marný. Pravidla nejsou nic těžkýho. Budeme ti klást otázky. Ty budeš odpovídat. Když odpovíš dobře, přejdeme k další otázce. Jestli budeš říkat blbosti, zkusíme ti učivo do kebuly vtlouct. Je to úplně jednoduchý. Jako u zkoušky, jestli chceš. Můžeš to tak brát.“

Starý muž ale nechce, nechce vůbec nic.

Začíná toho mít dost, má sto chutí to únosům říct, ale bojí se, aby se ten větší, ten bez kudrn, nenaštval. Fotograf se posadil na krabici s knihami. Odložil štůsek čerstvých fotografií a vzal do ruky veliký kroužkový pořadač.

„Čím začneme?“ zeptá se.

„Slovní zásobou, ne? To je nejjednodušší, co, starouši?“

„To nevím, pane.“

„Říkat mi *pane* nemá cenu, Pavlíku, to mě nedojme, taková etiketa, naopak. Na *pány* jsem zkrátka stejně alergickéj jako na kravaty. A jestli doufáš, že ti budu na oplátku říkat *pane Pavle*, tak se šeredně pleteš. Tak jedem, začínáme! Jmenuješ se Pavel, je to tak?“

„Ne, jmenuji se...“

Než to dořekne, rána Larousseem pošle jeho zubní můstek na červenou obálku ušmudlaného komiksu.

„To není dobrý, Pavlíku, jsi tu, aby ses něco naučil, ne abys dělal chytrýho. Řek jsem ti, že se jmenuješ Pavel, to patří ke hře. Tak jak se jmenuješ, Pavle?“

„Pavel.“

„Dobře! Výborně! Učíš se rychle, to mě moc těší. Jak jsme řekli, bude to hra se slovní zásobou. První otázka: co je to *čurypinda*? No, tak co to je?“

„Nevím.“

„Jak to, že nevíš? Já myslel, že jsi na několika slovníkách sám dělal, že jsi slovníkovéj odborník, učiněnej lingvistickej teratolog? Takže ve

svým životopise jen věšíš novinám bulíky na nos? Jsi teda vlastně mluvka?“

„Ne, ale nemohu znát všechna slova.“

„To máš pravdu, Pavlušo, bod pro tebe. Nepraštím tě, ale taky nepustím. Čurypinda znamená v Evropě ženský pohlaví, to pod chlupama, znáš to, to, co je tam samej pysk a to všechno. No, tak to je čurypinda. V Quebecu se čurypinda říká prdeli. Čurypindy, jedna blízko druhý!“

„Není třeba říkat,“ dodá ten, co sedí, „že tenhle druh slov se neobjeví nikdy v žádným slovníku, leda v argotickejch. Jako kdyby *antanaklasis* rétoriků nebo *fekalom* maniaků v bílejch pláštích nebyl taky žargon! Žargon z ulice je ale zřejmě moc špinavej, aby se moh tisknout na krásný stránky hlazeného papíru. Jako kdyby *fekalom* bylo čistší nebo *anus* míň špinavý než *díra do prdele*! Vy jste fakt vadný, ty a ty tví kámoši!“

Stařec si pojednou plně uvědomil, v jaké je situaci. Sedí spoutaný na židli kdesi v Bruselu mezi hromadou knih, vydaný na milost dvěma mladým zvrhlíkům. Strach mu náhle sevřel hrdlo, hlasivky má jako v kleštích. V prsou třes. Bojí se. Ti lumpové jsou napůl šílení, opakuje si. Chce tomu hlavnímu pohlédnout do očí, a jak při tom zvedne hlavu, ucítí tlak kožené peněženky v kapse saka. Srdce se mu divoce rozbuší. Nesebrali mu dokonce ani peníze. O ty jim tedy nejde. Po pravém spánku mu sklouzne kapka studeného potu. Mluvili o jeho

životopise, vědí tedy, s kým mají co činit, celé to bylo připravené. Padl do pasti, nachystané přesně pro něho. Nemůže to dál domýšlet, protože vytáhlý hubeňour pokračuje:

„Tvoje slovní zásoba nic moc, Pavlíku. Kdybysme to byli věděli...“

Stařec sebou cukl, jako by mu rvali uši, slyšet něco takového, to je na něj příliš.

„No co je, Pavlušo, co tak vraštíš obočí? Naděláš si ještě horší vrásky. Jestli ti něco vadí, jen to řekni.“

„Už zase, zase se zakřenil,“ dodá ten malý s kudrnami.

„No jo, no jo, vidím,“ opáčí druhý zvolna, aby potěšení protáhl. „Trefil jsem to přesně, mám dojem. *Kdybych byl věděl*, že to bude tak snadný, *kdybych to byl věděl!*“

Ti mizerové vidí, že mi to dělá zle, mumlá si stařec. Nesnesu to, nevydržím to. To ať mě radši mlátí. Takhle to mají moc snadné. Cítím to každou nitkou těla a dělá to ve mně paseku.

Teď se do toho dali oba dva.

„Kdybys bejval přilít letadlem, možná jsme tě nečapli.“

„Kdybys nebyl tak starej, možná bys nebyl tak blbej.“

„Kdybys neměl tak vráscitou kebuli, kdoví, možná jsme tě nechali běžet.“

„No dobrá, dobrá,“ protahuje slova velký boss. „Pan Pavlík je zřejmě honěnej v syntaxi, citlivej na vedlejší věty. Tak pojďme k další otáz-

ce, je stejného druhu. Tak Pavlíku, odpověz mi pěkně: Co se dává po *poté, co*?

„Indikativ.“

„Cože se dává?“

„Indikativ,“ zamumlá stařec trochu znejistěle.

„Tak to zkusíme, Pavlíku. Je normální, když tě praštím *poté, co by ses spletl*, nebo *poté, co ses spletl*?“

„Co ses spletl.“

„Víš to určitě? Dej si majzla.“

„Ale ano,“ vykřikne stařec, „to ví každý. Po *dříve, než subjunctiv*, po *poté, co* indikativ. Jasně jako den.“

„Jseš si tím jistej. Fakt si to myslíš?“

„Ale nechte už toho, vždyť mě úplně poptete!“

„Tak co se dává po *poté, co*?“

„Indikativ, říkám vám.“

„Ba ne, Pavlušo, teď mě dobře poslouvej. Co ti řeknu, je hrozně důležitý. Po *poté, co* se dá, co kdo chce. Rozumíš? **CO KDO CHCE!** Zaprvé, kdo myslíš, že jseš, ty stará zřícenino, abys rozhodoval, co se dává po kterým slově?“

„Ale... ale... to nerozhoduji já. Je to tak odjakživa. Vlastně je to pravda, já jsem neudělal nic. Taková je prostě gramatika.“

„Poslouvej dobře, Pavlíku. Jestli se mi někdo hnusí, tak poserové, co se vykrucujou. Jakmile řekneš nějakou větu, jakmile ji vyloviš ze své starý kebuli, na jazyku ji rozbalíš a dejchnutím ji pošleš přes hlasivky, jseš ty jejím pánem.“

Nikdo druhý tu není, aby na tebe koukal a soudil tě. Šéf jsi ty. Rozumíš? To se ví, nejsi na svobodu asi moc zvyklej. Odjakživa tě učili dodržovat pravidla, zdravit u vrbiček, správně sázet předminulý časy a respektovat hierarchii. Nikdy ti neřekli, že co si myslíš ve své hlavě, platí víc než to, co stojí v knihách. Ani že to, co říkají každé den lidi kolem tebe, když nakupují v těch svých supermarketech, má větší váhu než všechny gramatiky naskládaný jedna na druhý. Zkus pokladní vysvětlit, že se plete, když ti řekne, že jsi dost velkej na to, aby sis svou flašku vína zabalil sám! Určitě ti při těch tvech dlouhých studiích zapomněli říct, že každý gesto, který uděláš, má větší sílu než všechna pravidla na světě. Když se rozhodneš dát po *jestliže* prostě kondicionál, je to tvé právo. Jestli tě to tahá za uši, nemáš je zkrátka dost pružný. Chyba, to si pamatuj, je vždycky v očích toho, kdo soudí, nikdy ne u toho, kdo jedná. Sleduješ mě?“

Starý muž nesnese, aby ho někdo poučoval. Dovídat se nové věci je pro něj radost. Studuje se stále větším potěšením už sedmdesát let, ale nenávidí mluvky, kteří nemají k ničemu úctu. A obzvlášť když hovoří s belgickým přízvukem, když polykají půlku slov. Správně při mluvení vyslovovat je první ze zdvořilostí, říká vždycky svým vnoučatům: v jazyku se slušné chování projevuje výslovností. Ale tenhle mladý idiot, konstatuje stařec, nejspíš nemá ani tušení, že něco jako slušné chování vůbec existuje.

„Tak co je, Pavlušo, nehodláš odpovídat? Výborně. Kdo mlčí, souhlasí. Tak jdeme dál. Přines mi kufr, Manueli!“

***

Zatímco jsem si myl ruce, Pierre přečetl tomu starýmu prohlášení, který jsme poslali do novin zároveň s jeho protézou. Obsahovalo naše tři hlavní požadavky. Cítil jsem, že předčítat je Raymondu Boileauovi, členu Francouzské akademie, činí Pierrovi obzvláštní potěšení. Jak je příjmou belgický veličiny, se mělo teprve ukázat.

1. Alespoň jednou týdně vyhlásit veřejně, v rádiu, televizi a v tisku, že „francouzský jazyk je vlastnictvím každého, kdo ho užívá, a je naší povinností užívat ho tak, aby byl co nejživější“.
2. Opatřit všechny slovníky, gramatiky a jiné pravopisné příručky nálepkou s varováním pro spotřebitele v takovémto nebo podobném znění: „Obsah tohoto díla je čistě popisný a jeho jediným cílem je pomoci vám, abyste lépe znali svůj jazyk. Bylo by nebezpečné považovat tuto knihu za jedinou držitelku pravdy nebo si myslet, že představuje normu, kterou se nutně musíte řídit. Máte svobodu, na to nezapomínejte.“
3. Požadovat, aby každé psané publikaci nebo řeči na veřejnosti předcházelo následující upo-

zornění: „Pozor! Následující text pravděpodobně obsahuje pravopisné chyby, gramatické nesprávnosti, novotvary, anglicismy, vulgarity a licence všeho druhu a barvy. Vezměte na vědomí, že to děláme záměrně a uváženě, s úmyslem, aby byl náš jazyk pro všechny zábavnější. Děkujeme vám za spolupráci.“

Přistoupil jsem k dědkovi:

„Tak co, Pavlušo, je ti už jasnější, o co nám jde? Chápeš teď už trochu, proč jsme si tě dneska pozvali? Určitě si říkáš, že jsme pěkný zhulenci a dokonale cvaklí. To máš pravdu. Je to tak. Ale zato je s náma jiná zábava než s tvejma kámošema v tý vaší věži, ne, Pavlušo?“

Přestal jsem, protože jsem viděl, že dědek nemá náladu mě poslouchat. Slintal, koulel očima, škubal hlavou ze strany na stranu. Ne že by s ním nebyla sranda, to teda byla. Chvíli jsme ho nechali, aby to moh strávit. Kdo chce dojet daleko, šetří svýho koně, pronesl Pierre jedno ze svejch obvyklejch mouder a navrhnul přestávku. On taky donesl balíček s protézou do tiskový kanceláře a odfaxoval belgickejm novinám naše roztomilý prohlášení.

Počítali jsme, že by naše povídání mohlo mít dost úspěch. Brnkali jsme na lidovou strunu. Země už příliš dlouho trčela v bahnu svinskejch zločinů, voddělanejch harantů, usekanejch ženskejch hlav. My jsme přicházeli s věcí pro média jako dělanou, přesně pro ně stříženou, která se dá vysílat v kteroukoli dobu, s obrazem i bez

obrazu a dá se o ní diskutovat u baru, u piva i u krbu, s bačkorama na trubkách od plynu. Nic zlýho, žádněj podraz. Všechno v podstatě korektní, když se to tak vezme. Terorismus, ale čistě papírovej, to mohlo sednout celkem každému.

Až na Pavlušu, ten měl očividně jinej názor. Dostal jaksepatří do těla. Možná jsme na něj s tou slovníkovou hrou šli moc zvostra, ale pravidla byly prostý. Začali jsme od A a četli mu slova, jedno po druhým. A při každým, který neznal, musel šupito presto volízat celou stránku. Bez řečí. A když byla pěkně celá mokrá, šlo se dál. Sprostý bylo jedině použít na to velkýho Larousse. Krásný vázaný vydání z roku 1971. Celej úvod – skloňování, seznam značek a zkratek, bibliografii – jsme přeskočili a začali až pak. S první stránkou měl kliku, bylo tam jen „a“. Jednoduchý. „A“ jako písmeno abecedy, pak jako spojka, s podrobnostma na třech stránkách. Takže začátek byl pěkněj, ale na čtvrtý stránce se najednou dost nesoustředil. Správně odpověděl, že *abaissant* znamená „ponižující, mravně snižující“, a bylo cítit, že ho to zasáhlo, ale zůstal trčet na *abaca* a *abadir*. Na těch dvou místech si natlouk držku jak Kristus se svým křížem, než vyšplhal na Kalvárii. Nepřišel na banánovník ani na posvátnej kámen Feničanů. Zklamal, milej Pavlík. Volízat stránku nebyl žádněj med, protože velkej Larousse nejsou noviny. Papír je hlazenej, silnej, na okrajích řeže a navlhčit ho dá fušku. Viděl jsem, že

se mu dělá nanic, ale to nás zastavit nemohlo. On a jeho kámošové taky nedělají žádný ciráty, když někdo zapomene „l“ na konci slova *fusil* nebo místo „e“ ve slově *femme* napíše „a“ a jenom jedno „m“, a hned je to pro ně chyba a důkaz blbosti. Bez cirátů. Kdo nedokáže lízat paty malýmu Robertovi a jeho kamarádu Larousovi a plazit se před nima, ten ať nepíše. Není hoděn jejich jazyka. Tak ať jen pupkáč líže. Aspoň mu rychle dojde, jak člověk trpí, když ho ty druhý mají za ignoranta.

Není třeba zacházet do podrobností, volízal všechny, nebo skoro. Byl docela dobrej, to se musí nechat, hlavně na básnický ozdoby, povahový a mravní vlastnosti a na terminologii malířství. Zato v biologii a fyzice, s prominutím, absolutní nula. Skoro jako kdyby mu slova sloužily jen ke psaní básní a lingvistickéjch pojednání. Zkrátka prolízal se stránkama až ke dvoustý sedmý, tam mu došel apetyt. Zablokoval se, zezelenal. Dvakrát polknul žaludeční šťávy, pak mu na rty vystoupila pěna, tak jsme udělali pauzu. Aby se nenudil, pouštěl jsem mu diáky s křížovkama vod Pereka a profesora Stase a pak asi půl hodiny čtrnáctidenní kurz správný mluvy na starejch pětačtyřicítkách. S tím věčným „říkejte, neříkejte“, při kterým si člověk uvědomí, jak pěkně šly odjakživa dohromady gramatika, pravopis a armáda.

Když se Pierre vrátil z obchůzky, vylíčil jsem mu, jak se dědovi udělalo zle. Řekli jsme si, že s lízáním radši přestaneme, nejsme sprostáci.

Už tak jsme stejně zkoušku zmírnili, protože v originále, v *The cook, the thief, his wife and her lover* vod Greenawaye chlápek musí knížky sežrat, nappou mu starý zaprášený lejstra do žaludku a všech tělesnejch otvorů, až dodělá. Ale to my ne, to jsme jakživi neměli v úmyslu. Nejsme sadisti, vlastně ani žádný darebáci. Zůstáváme radši jen u poučení. Proto taky když se Pierre vrátil, dali jsme s Pavlušou řeč. Já jsem začal.

„Jak vidíš, Pavlíku,“ řek jsem mu, „osobně proti tobě nic nemáme, vlastně ani pořádně nevíme, co jsi celej život dělal. Jestli jsi za okupace prodával františky nebo pracoval v odboji, to nebo ono, je nám to putna. Ale zamotal ses ke svý smůle mezi *Nesmrtelný*, sedíš na Parnasu, to nám stačí. Jsi prostě symbol, starouši, funkce, vitrína, šarže. Proto jsme si tě vybrali. Spoléháme na tebe, že se vrátíš nad Seinu živej, ale zlikvidovanej. Něco jako návrat zmizelýho válečnýho zajatce, kterýho Rambo vyloví z afghánskejch věznic, chlápka, kterej od začátku natáčení filmu neviděl denní světlo.“

„Všichni se ti budou klanět,“ navázal Pierre, „tisk, televize, rádio, novinový plátky. Budeš jim to pak moct vysvětlit. Říkat jim, žeš padnul na dva chlapy s vylízaným mozkiem, zasypat nás nadávkama, proklínat nás. Řečeno na rovinu, Pavlíku, jediný, co vod tebe teďka chceme, je, abys poctivě přiznal, proč jsme ti to udělali. Řekneš svejm kamarádům v Paříži, že nám ta jejich blahosklonnost a ten jejich paternalismus

už lezou krkem. Že je načase, aby si v tý svý slonový věži, ze který nic neviděj, uvědomili, že jejich výslovnost je nám pro srandu a nad jejich uhlazenou literaturou že chrápeme vod stránky k stránce. Můžeš jim povědět, že skončily pokojný časy, kdy si osvícený veleměsto mohlo hrát na panovníka nad poddaným lidem. Frankofonní anarcho chystaj revoluci. Bez bouchaček, bez střelení, čistě jen obrovský „polibtenámprdel“ vod všech kolonií, protože už toho mají dost. Už se nehodlají sklánět před diktátem nějakýho Pivota nebo před nějakým nositelem Goncourta. Chceme, aby náš jazyk a literatura, naše jazyky a literatury byly doopravdy naše, aby kolovaly po celý planetě bez pařížskýho škatulkování.“

„Můžeš jim, Pavlušo, říct, MUSÍŠ jim říct, že se to ve čtvrtích hejbá.“

„Můžeš jim říct, že království brzo padne, ať už samo vod sebe, nebo násilím. Barbaři nejsou před branami, už jsou uvnitř. Na sedadlech v metru, u barů v bistrech, na sídlištích, na slamovejch večírcích i na školních dvorech, všude, kde se mele pantem a kde se to hemží slovama.“

„Taky jim můžeš vysvětlit, že ty svoje starý propagační svazky, slovníky tý nejfrancouzštější a správně smýšlející literatury, školní příručky a knihovnu Plejády si můžou strčit za klobouk. Máme po krk všech hitparád, předžvejkanějch pokrmů a udělenejch cen. Každěj ať si rozhoduje sám, který texty jsou nejlepší a který mu

doopravdy něco říkají. Stejně jako si každěj může vybrat podle vlastní chuti, jaký slova zvolí a jakěj jim dá smysl.“

„Jste blázni!“

„Blázen jsi ty, ty vykopávko, ty s tou tvou partou dinosaurů a s tou tvou literární tradicí vokopírovanou z hodin náboženství. Jakým právem, z jaký moci by mělo nějakejch pár křupanů za mě rozhodovat, co je v mým jazyku špatně a co je v mý literatuře dobře? Nežijem už za starýho režimu, Pavlušo, budeš to muset vzít na vědomí.“

Pierre začal doopravdy ztrácet nervy. Popadl Larousse a cpal ho dědkovi do huby. Kožená vazba drhla o zadní zuby, co mu ještě zbejvaly, potom se zapásla vzadu v krku. Samozřejmě: Pavlík začal škytat, všechno vyhodil Pierrovi na svetr a ještě mu pokropil tenisky. Jako kdyby chtěl hodit akademickéj sranec na všechny anglicismy, co měl Pierre na sobě.

Venku už byla tma. Provoz na bulváru prořídil. Většina bruselskejch hodin ukazovala sedm večer a zároveň bylo slyšet, jak se v krásný souhře jedna po druhý spouštějí kovový rolety. Zavírací hodina antikvariátů. Knížky se chystaly ke spánku. Stránky se vyhlazovaly, slova bledla. Až do dalšího dne.

***

Různý armády, vpády, všelijaký bouře, to všechno Brusel zažil. Zažil a ještě zažije. Město

vždycky všechno přestálo a ustálo a nezmění se to ani dneska. Je pravda, že Brusel nekraluje s tak docela klidnou tváří, je hlavním městem maličké země, jejíž celek se pozvolna trhá, místem střetu tří regionů, dvou komunit a hlavně bodem, kde se setkávají všichni jen trochu ambicióznější demonstranti z celé Evropy. Kdo má trochu formát, ten si přijde vykydat svůj hnůj a podat svou petici až ke dveřím Parlamentu. Vzniká z toho pěkněj guláš: na jedny straně eurokrati, konzumující jen luxusní import, na druhý rozhněvaněj dav, kterej nadává a špiní ulice. Brusel je fakt obraz Evropy, pohne se jen po pořádným zatřepání.

Ten večer teda, když jsme krátce před devátou večer dědka znova svázali, zacpali mu pusu, snesli ho zas dolů a vzali s ním votamtaď roha, město Brusel ani nemrklo, přestože nás jistě vidělo, když jsme ten náš živej balík nakládali do bílý dodávky. A když jsme pak vpředu nasedli, zahřáli diesela a vyrazili, jistě si taky všimlo, že jsme zapnuli autorádio, a jestli má dobrý uši, možná i slyšelo moderátorův rozhovor s dalším šaškem z akademie, z naší zdejší, zvané Královská. Mluvil krásně spisovně, s jistotou, že pokud ho druhěj den pustí znova na France Culture, nikoho nepohorší. „Jsem tím zmizením tím více zneklidněn, že náš vynikající akademik přijel z Paříže výslovně za tím účelem, aby se zúčastnil naší jednodenní rozpravy o surrealismu ve Francii a v Belgii...“ Hovno surrealismu. Tímhle nás v Bruselu, sotva pět set metrů od Fleur en

Papier Doré, nikdo krmit nebude. Co je surrealismus, o tom nemá ani jeden z těch panáků z Paláce Kakademií vůbec páru. Četli možná, co o tom napsal někdo jinej, a to ještě přes brejle, jedním vokem a v rukavicích, aby si neušpinili prsty. Co nám chtějí vykládat? Že právě vstoupili do Komunistický strany Belgie, že se ve svý ložnici ládovali meskalinem? To se ví, že ne, surrealismus je přece hnutí, surrealismus je epocha. Takže nám budou líčit, jak se jednou k potěše mladejch studentek odvážili pošpinit si reputaci a vyprdli ze svýho značkovýho pera dvě opravdu upřímný věty. Jen si žvaňte, mrchožrouti, když se vám to líbí, my vám chystáme mrtvolu, jakou jste v životě nežrali. Při tý myšlence jsem stálému sekretáři uťal řeč a v dodávce se zase rozhostilo ticho. Přijeli jsme na Place Royale, přímo naproti rue de la Régence, na dvacet metrů od sochy Gedefroye z Bouillonu, pořád stejně jezdecký. Bylo načase dát našemu hostu avízo. Zved jsem ho za límec saka a ukázal mu terén. Vyvalil kukadla jako kluk nad dárkama k narozeninám, kterej ale vidí, že v balíčkách jsou ruce a nohy jeho rodičů, ještě krvavý.

Nebyl vůbec klidnej, Pavlík, začínal ztrácet půdu pod nohama. Fakt je, že pohled na tu ulici, jak se táhne do dálky, a v ní čtyři pěkně rovnoběžný tramvajový koleje, byl krásnej. Ulice nejdřív klesá, pak zase stoupá a na konci, jako kasárenská zeď, uzavírá obzor stavba doslova obřích rozměrů, samý sloupy, schody, tympany, slepý okna a masivní dveře. Kamenná

katedrála bez náboženství i církve, obrovská nestvůrnost, roztahující pod temně šedým nebem své zpotvořené údy. Mohutná kopule ještě ke všemu vypadá jako zvonice.

„Co... co to je?“ zeptal se stařec.

„Copak to asi bude, co myslíš? Nevíš? Nevadí, zblízka to poznáš, tam tě totiž vezeme. Přímo cestou. Největší čtyři minuty a jsme tam. Konečná: Justiční palác!“

Děda se začal znova potit, nejspíš mu to připomínalo klukovské léta, scény pomsty a popravy z Dumase a Zévaka nebo Fantomasovy ďábelské kousky a děsivé scény ze Starého zákona. Chytl se svého náboženství, starouši, pomyslel jsem si, jedeš rovnou do pekla.

Voddělat ho, to jsme samozřejmě nikdy neplánovali. Celkem vzato jsme vůbec moc neplánovali. Spíš jsme jen tak improvizovali, jak nás zrovna napadlo. Ale užili jsme si. Být líp zorganizovaný, mohli jsme přibrat kamarády z Lausanne, z Lomé, Monctonu nebo Guernsey. Dobrovolníků se najde vždycky dost, když jde o to, vyhnat pařížskou církev z města. Vyhnat a podpálit.

Naskočila zelená, vzali jsme to po rue de la Régence. Justiční palác vypadal v nočním osvětlení ještě větší, ještě víc šedivý a oranžový. Jeho děsivá neforemná masa se chvějivě rýsovala proti skoro černému obloze. Pierre zaparkoval na náspu, vytáhli jsme Pavlíka z dodávky a ukázali mu terén. Na jedné straně drtivá masa Justičního paláce, černější, temnější než tlupa

jezuitů se všema jejich myšlenkami, na druhý nekonečná, jiskřící rozloha nočního Bruselu. Panoráma, že byste až dostali zavražděného. Vzadu za námi míhání reflektorů aut, vyjíždějících v dálce z avenue Louise; před námi jiskření tisíců oken s rozsvícenými lampičkami. Nad celou tou plání střech, komínů a oken čouhal kolmo vzhůru hnusnej balvan Jižní věže, státního skladiště dokumentů. Obrovská šeredná stavba zasazená doprostřed ničeho a všechno zohavující. A daleko vzadu, až na konci obzoru, tyčilo své koule pod říjnovým hvězdným nebem Atomium.

Nehodlali jsme obdivovat krajinu celou noc. Začalo foukat, chtělo to zatraceně rychle nějaký pohyb.

Čapnul jsem dědu a povalil ho na zábradlí. Ležel zády na kamenný obrubě, ale s hlavou do prázdna. Než by si uvědomil, která bije, letěl by dobrejch dvacet metrů. Oči měl už zase veliký jak objektivy Leiky. Nejspíš je valil na ten obludnej barák za mnou. Architekt Poelaert dosáhl svého, zděšený viník musel litovat svejch činů už jen při pohledu na tu budovu.

„Tak, Pavlušo,“ řekl jsem, „tady se naše cesty rozcházejí. Těší mě, že jsem tě poznal. Nejspíš jsem tě nepřesvědčil, ale do mě se tvý poučování a propaganda taky nikdy nevtiskly. Jsme si kvit. Pokračování programu teď bude prostý. Nic zlého ti neuděláme, jenom tě tu teďka pěkně pověsíme, trošku svlíknutýho, aby to bylo pikantnější, a pak si můžeš křičet, jak ti bude libo. Nebude

to trvat dlouho, tisk a fotografové tu budou cobydup, dáme jim echo, jen co vodjedem.“

Šel jsem zpátky k vozu pro šňůru. Pierre zřejmě využil mé nepřítomnosti, aby si ještě naposledy ulevil, protože jak jsem zavíral dvířka, slyšel jsem starýho něco ječet. Když jsem se vrátil, Pierre byl parádně rozjetej, ještě naposledy vytáh v čestným boji všechny zbraně. Slovní, samozřejmě, ale bez servítků, radost podívat. Potřeboval nejspíš upustit páru, což mohlo bejt jedině ku prospěchu věci. Čapnul kabel, kterej jsem přines, rozmáchnul se s ním jako bůh pomsty a řval:

„Zasraná Francie, ty šestiúhlá konzervo, kdo ti dal právo usadit svou tlustou prdel na trůn francouzskýho jazyka? Kdo ti dal, ty stará kurvo, moc rozkazovat všem, co na planetě mluvěj francouzsky? Voháníš se svým sucharským jazykem jak kadidlem kolem mrtvol. Svěřila jsi osud svýho nejkrásnějšího nástroje instituci gerontů! To právo ti nikdo nedal, takže my si ho teď vezmeme. Jsou jiný časy. Ovečky se bouřej a blíží se revoluce.“

Bylo to vostrý, navíc sebou přitom na zábradlí škubal ten starej a chvílema chrochtal jak hladovej vepř. Scéna za všechny prachy, jen mě trochu mrzelo, že nemá publikum. Pierrovi to ale nebránilo výstup dokončit:

„My vzbouřenci z Belgickýho království teďka jednoho z tvejch patolízalů pěkně krátce a vysoko pověsíme, i když jenom za nohy. Jestli jsi tak mocná, Francie, přijď ho vysvobodit!

A běda, jestli to nedokážeš! Běda ti a připrav se, že budeš plakat, protože my tu tvou ukořistěnou moc teď pošleme do háje! Ať žije svobodnej jazyk!“

„Ať žije svobodnej jazyk!“ přidal jsem se, jak mě strhlo chvilkový nadšení.

Potom jsme bez dalších cavyků vomotali akademikovi kabel kolem nohou a překotili ho do prázdna, hlavou dolů. Byl to fešáckej kousek. Ale museli jsme ho hned zase vytáhnout zpátky, protože jsme ho zapomněli svlíknout. V tu chvíli vypnul Pierre nahrávání. Vůbec mě neupozornil, blbec. Tak se stalo, že jsem se objevil na pásce s naším prvním prvoláním.

„To je pro rádio,“ řek Pierre na vysvětlenou. „Telka a noviny si samozřejmě nevodpustěj ukázat našeho voběšence ze všech stran, i s Justičním palácem. Ale rádio by jinak nemělo čím zaujmout.“

Stáhli jsme z Pavlíka hadry, Pierre vyndal kazetu z magnetáku a tkaničkou od bot ji dědovi přivázal ke stehnu. Na krku by mohla trochu vadit, to je fakt, visela by mu do tváře a zkazilo by to fotky. Každěj jsme Pavlíkovi stiskli ruku a spustili jsme ho zas dolů. Tři metry pod zábradlí, patnáct metrů nad zem. Vočíhnul jsem terén. Brusel se prostíral do noci, od Marolles vanul lehkěj větřík, svoboda voněla.

„Dokázal bych na to město takhle koukat celý hodiny.“

„Já taky,“ vopáčil Pierre, „jenže po tom-

hletom bugru, co jsme spustili, budeme mít v zádech fízly razdva. Pojd', padáme.“

Skočili jsme do autáku a po malým okruhu vyrazili pryč. V jednu chvíli, jak Pierre řídil, padla na mě chandra. Teď už jen zbejvalo poslat do tisku poslední komuniké. Tím to skončí. Ledaže bysme se rozhodli zkusit další ránu. Ale ta by musela bejt vostřejší! Samotnej vrcholek frankofonních zemí? Ústřední sídlo Gallimarda? Hrobku Františka I.? Ale škoda námahy. Po týhle reklamě, co jsme hnutí poskytli, to zaručeně začne bouchat na všech stranách. My už můžem zůstat pěkně za větrem mezi našima knížkama a další dění sledovat v televizi.

Pierre vložil do autorádia kazetu. Byli to Fabulous Trobadors s tím jejich úžasným toulouským akcentem. A jako kdyby mi přímo četli myšlenky, tak jsem se rozhod nechat jim poslední slovo.

„Hnutí udělalo dnes večer další veliký krok dopředu. A jednou, až budou historikové oslavovat začátek naší revoluce, vy můžete s pýchou v srdci říct: byl jsem u toho!“

Město za předním sklem v oranžové záři elektrických světel s lehkým vrněním usínalo. Začala vzpoura, ale nikdo si toho nevšiml.

